

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ ادبیات ایران و جهان (۲)

سال سوم دبیرستان
(رشته‌ی ادبیات و علوم انسانی)

«مجموعه کتابهای آیه‌های تمدن»

www.ketab.ir

مؤلفان:

محمد رضا سلیمانی دلارستانی - مهدی سلیمانی دلارستانی - صدف خدایی

سرشناسه	سلیمانی دلارستانی، محمدرضا، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	تاریخ ادبیات ایران و جهان (۲) سال سوم دبیرستان (رشته ی ادبیات و علوم انسانی)
مشخصات نشر	تهران: * مؤسسه ی علمی و آموزشی رزمندگان، ۹۴
مشخصات ظاهری	۱۷۹ ص: ۲۲ × ۲۹ س.م.
فروست	مجموعه کتاب های آیه های تمدن
شابک	978-964-355-375-3
وضعیت فهرست نویسی	فیبای مختصر
یادداشت	فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
شناسه افزوده	سلیمانی دلارستانی، مهدی، ۱۳۵۶ -
شناسه افزوده	خدایی، صدف، ۱۳۵۶ -
شماره کتابشناسی ملی	۳۹۴۸۹۸۸

«مجموعه کتاب های آیه های تمدن»

تاریخ ادبیات ایران و جهان (۲)

سال سوم دبیرستان (رشته ی ادبیات و علوم انسانی)

مؤلفان:	دکتر محمدرضا سلیمانی دلارستانی - مهدی سلیمانی دلارستانی - صدف خدایی
ویراستاران:	مریم عیدی - سمیه خانعلی زاده - حامد رمیرانی - مهدی جوادی - پارسا زمانی - نرگس محمدحسین سیاه نوری
ناشر:	مؤسسه ی علمی و آموزشی رزمندگان
نظارت بر محتوا، آماده سازی و تولید:	مدیریت انتشارات مؤسسه - حسین صیوری فر
دپارتمان علمی:	حمیده سلگی
حروف چینی و صفحه آرای:	زهره ورزیده کارفرد - سمیه عسگری
طرح جلد:	آبا حیدری تبار - منصور سمواتی
ناظر چاپ:	مجید ولیدی
نوبت چاپ:	اول (۹۴)
شمارگان:	۲۵۰۰
شابک:	۹۷۸ - ۹۶۴ - ۳۵۵ - ۳۷۵ - ۳
قیمت:	ISBN : 978- 964 - 355 - 375- 3
	۱۴۰۰۰۰ ریال

مرکز پخش (۱): تهران، خیابان انقلاب اسلامی، روبه روی سینما بهمن، ابتدای خیابان شهید منیری جاوید، پلاک ۷۸.

فروشگاه رزمندگان تلفن: ۶۶۴۶۸۰۵۸

مرکز پخش (۲): تهران، خیابان انقلاب اسلامی، خیابان بهار جنوبی، پلاک ۴، مؤسسه ی علمی و آموزشی رزمندگان

تلفن: ۸۸۸۴۵۷۵۲

مرکز پخش (۳): شعب مؤسسه ی علمی آموزشی رزمندگان در سراسر کشور

نشانی: تهران، صندوق پستی ۱۳۸-۱۵۶۱۵

سایت اینترنتی: WWW. Razmandegan.org.ir

* کلیه حقوق مادی این اثر برای مؤسسه ی رزمندگان محفوظ و هر گونه اقتباس، تلفیص و تکثیر بدون ذکر مأخذ و کسب مجوز ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

فهرست

۷

مجموعه‌ی نموداری

قسمت اول - تاریخ ادبیات ایران

بخش اول - عصر حافظ	
۱۶	درس اول
۲۰	درس دوم
۲۴	درس سوم
۲۹	سؤال‌های چهارگزینه‌ای
بخش دوم - عصر خواجه رشیدالدین	
۳۸	درس چهارم
۴۱	سؤال‌های چهارگزینه‌ای
بخش سوم - عصر صائب	
۴۳	درس پنجم
۴۷	درس ششم
۵۱	سؤال‌های چهارگزینه‌ای
بخش چهارم - عصر قائم مقام	
۵۶	درس هفتم
۶۰	سؤال‌های چهارگزینه‌ای
بخش پنجم - عصر هاتف	
۶۳	درس هشتم
۶۵	درس نهم
۶۸	سؤال‌های چهارگزینه‌ای
بخش ششم - عصر صبا	
۷۲	درس دهم
۷۶	درس یازدهم
۸۰	سؤال‌های چهارگزینه‌ای
بخش هفتم - عصر بیداری	
۸۶	درس دوازدهم
۸۹	درس سیزدهم
۹۲	درس چهاردهم
۹۶	سؤال‌های چهارگزینه‌ای
بخش هشتم - عصر نیما	
۱۰۵	درس پانزدهم
۱۰۸	درس شانزدهم
۱۱۱	درس هفدهم
۱۱۵	درس هجدهم
۱۲۰	سؤال‌های چهارگزینه‌ای

قسمت دوم - تاریخ ادبیات جهان

۱۳۰	درس نوزدهم
۱۳۲	درس بیستم
۱۳۵	درس بیست و یکم
۱۴۰	درس بیست و دوم
۱۴۳	درس بیست و سوم
۱۴۵	درس بیست و چهارم
۱۴۹	سؤال‌های چهارگزینه‌ای
۱۵۷	پرسش‌های تکمیلی
۱۷۳	نمونه سؤالات کنکور

پیشگفتار ناشر

تمدن و فرهنگ بشر حاصل تلاش و جست‌وجوی است که با تلاش و عزم استوار خود بر علوم مختلف غنا بخشیده‌اند و باعث تکامل آن شده‌اند. به یقین آینده‌ی موفقیت‌آمیز ایران اسلامی در گرو شکوفایی استعدادهای جوانان عزیز کشور است. در راستای تحقق این هدف، بر آن شدیم تا به یاری خاوند منان و انتخاب بهترین مؤلفان و صاحب‌نظران کتاب‌های درسی و نوآوری در ارائه‌ی هر چه بهتر مطالب علمی، شما را در جهت ارتقای بنیه‌ی علمی یاری رسانیم.

بر کسی پوشیده نیست که مؤسسه‌ی علمی رزمندگان با قریب ربع قرن سابقه در زمینه‌ی انتشار کتب کمک‌آموزشی از پیشگامان فعالیت در این عرصه است و این تلاش به پشتوانه‌ی استقرار دانش‌آموزان و تأثیر بسیار مثبت در موفقیت علمی این عزیزان بوده است.

با توجه به تغییرات اساسی در محتوای کنکورهای سراسری و ضرورت فراگیری مذهب درسی و نیاز دانش‌آموزان به کسب مهارت‌های لازم جهت موفقیت در کنکور سراسری، ارائه‌ی کتاب‌های درسنامه شامل خلاصه‌ی درس و توضیح و تفهیم مطالب کتاب و تمرین و شرح مباحث درسی در راستای ارتقای سطح علمی دانش‌آموزان اجتناب‌ناپذیر است. امید است این نوع از کتب که با عنوان «مجموعه کتاب‌های آیه‌های تمدن» مکمل کتب درسی است بتواند در خدمت به آینده‌سازان ایران اسلامی مؤثر قرار گیرد.

پیشگفتار مؤلفان

دانش آموزان گرامی، دانش پژوهان عزیز و دایه‌های عزیزان! آزمون‌های سراسری، تاریخ ادبیات ایران و جهان (۲) یکی از دروس اختصاصی رشته‌ی «علوم انسانی» است و در آزمون سراسری نقش به‌سزایی در ارتقای رتبه علمی شما دارد، از این رو انتظار می‌رود این درس در نگرش شما جایگاهی خاص داشته باشد. برای پاسخ‌گویی به سؤالات آزمون سراسری در تدوین این کتاب تلاشی پدیدار و کارشناسانه صورت گرفته است.

ویژگی‌های کتاب:

- مفاهیم بنیادی هر درس به‌طور دقیق طرح شده است.
- برای اطمینان در امر یادگیری و سهولت کار، پاسخ خودآزمایی‌ها آورده شده است.
- پرسش‌های چهارگزینه‌ای در پایان هر درس همراه با پاسخ جهت آمادگی و کسب مهارت بیشتر آورده شده است.
- مجموعه‌ی نموداری تاریخ ادبیات ایران و جهان (۲) جهت سرعت‌بخشی در امر یادگیری طراحی شده است.
- در پایان از سرکار خانم حمیده سلگی که در ویرایش ادبی این اثر مؤلفان را یاری داده‌اند و از واحد حروفچینی تقدیر و تشکر می‌نماییم.

امید است با توکل به خداوند متعال در تمام مراحل زندگی موفق و پیروز باشید.

محمد رضا سلیمانی دلارستاقی

مهدی سلیمانی دلارستاقی، صدف خدایی

جدول تاریخ ادبیات ایران (۲) در یک نگاه

سراینده / نویسنده	قرن	آثار	توضیحات
آذر بیگدلی (به علت دقتی که در شناخت اشعار شاعران داشته به آذر دیرپسند معروف شده است)	۱۲	«قصاید و غزلیات» - مثنوی «یوسف و زلیخا» «تذکره‌ی آتشکده»	شرح حال مختصر و گلچین از اشعار ۸۵۰ شاعر پارسی‌گوی
ابن‌یمین (شاعر شیعه مذهب)	۸	دیوان اشعار: «قطعات» «قصاید» «غزلیات»	اخلاقی (عمده‌ی شهرتش در این قالب شعری است). مدح و منقبت امامان شیعه عشق و دلدادگی
ادیب‌الممالک فراهانی (شاعر و روزنامه‌نگار)		«دیوان اشعار»	وطنیات و موضوعات سیاسی و اجتماعی روز
استرآبادی، میرزا مهدی‌خان		«دره‌ی نادره» «جهانگشای نادری»	بر شیوه و صاف الحضره (پرنکلف و مصنوع)
اسکندربیک	۱۱	«تاریخ عالم آرای عباسی»	حکومت شاه عباس کبیر
امیری فیروز کوهی		دیوان اشعار: «غزل» «قصیده» «ترکیب‌بند»	به سبک صائب تبریزی به سبک خراسانی
ایرج میرزا (ملقب به سعدی نو)		«دیوان اشعار»	
بهار، محمدتقی (شاعر آزادی و وطن)		«دیوان اشعار» «تاریخ آرای سیاسی» «سبک شناسی یا تاریخ تطور نثر فارسی» تصحیح «ایخامی» «تاریخ سخن» «مجموعه‌ی التواریخ» «بهار و ادب فارسی» «روزنامه‌ی نو بهار» «مجله‌ی دانشکده»	مجموعه مقالات و نوشته‌های وی
بیدل دهلوی، عبدالقادر (غزل‌سرای هندی)	۱۱	«نکات و مراسلات» (نثر) «عرفات» (مثنوی) «محیط اعظم» (مثنوی) «غزلیات»	عرفانی تند عرفانی تند
پروین اعتصامی		دیوان اشعار: «قصاید» «قطعات»	طرح کلیات اخلاق و اجتماعی در قالب مناظره و گفتگو
جامی	۹	«دیوان اشعار» هفت اورنگ: «سلسله‌الذهب» «سلامان و ابسال» «تحفه‌الاحرار» «سبحه‌الابرار» «یوسف و زلیخا» «لیلی و مجنون» «خردنامه‌ی اسکندری» «بهارستان» (نثر) «نفحات‌لاتس» (نثر) «لوايح» (نثر مسجع) «اشعه‌اللمعات»	در ذکر حقایق عرفانی در اشارات اخلاقی و عرفانی در پند و نصیحت مراحل سلوک و تربیت نفس در ذکر موعظه و نصیحت از زبان فیلسوفان یونان حکایات (به تقلید از گلستان سعدی) احوال عارفان حقایق عرفانی در شرح «لمعات» عراقی

جماله زاده		«یکی بود یکی نبود» (۱۳۰۱)	مجموعه داستان کوتاه
حافظ (ملقب به لسان الغیب)	۸	«دیوان اشعار»	غزلیات عارفانه - عاشقانه
حمیدی شیرازی		«سال های سیاه» «طلسم شکسته» «زمزمه ی بهشت» «دریای گوهر» «سبک سری های قلم» (نثر) «عشق در بدر» (نثر) «شاعر در آسمان و فرشتگان در زمین» (نثر)	بیش تر حاوی اشعار وطنی، سیاسی و انتقادی حاوی بهترین آثار نویسندگان، مترجمان و شاعران معاصر
خامنه ای، جعفر (از پیشگامان شعر نو نیمایی)			شعر چهارپاره ای
خواجوی کرمانی (ملقب به نخلبند شاعران)	۶	«دیوان اشعار» «سام نامه» «همای و همایون» «گل و نرگس» «روضه الانوار» «کمال نامه» «گوهر نامه» «رساله البادیه» (نثر) «سبع اثنی» (نثر) «رساله ای از شیخ و استاد» (نثر)	به دو بخش «صنایع الکمال» و «بدایع الجمال» تقسیم می شود. مناظره ی نی و بویا مناظره ی شمشیر و قلم
خواجه رشیدالدین فضل الله	۸	«تذکره اشعار»	اوضاع اجتماعی و باورها و خلیقات زمانه ی مغولان
خواندمیر (غیاث الدین محمد شیرازی)	۱۰	«حبیب السیر»	تاریخ عمومی تا سال ۹۳۰ هـ
دهخدا		«دیوان اشعار» «چرند و پرند» «امثال و حکم» «لغت نامه»	سیاسی و اجتماعی نوشته های طنزآمیز (به شیوه ی عبیدزاکانی) امثال ضرب المثل ها مضامین کتاب لغت زبان فارسی
رفعت، تقی (نخستین نظریه پرداز شعر نیمایی)			ویژه ی «روداد» و «تجدد» و «آزادستان» به جانب داری از نوگرایی را به برداخت.
رهی معیری		دیوان اشعار: «غزل» «قطعه» «مثنوی» «فکاهیات»	عمده ی هنر رهی، غزلیات عاشقانه اوست. (با نام مستعار «زاعجه» و «شاه پرین»)
سبزواری، حاج ملاهادی (حکیم و فیلسوف)	۱۳	«دیوان غزلیات»	وی با تخلص «اسرار» شعر می سرود.
سروش اصفهانی (ملقب به شمس الشعرا)	۱۳	«دیوان اشعار» «شمس المناقب» «روضه الانوار»	در ستایش پیامبر (ص) و ائمه اطهار و در ذکر فاجعه ی کربلا
سید اشرف الدین گیلانی یا نسیم شمال (شاعر مردم در عصر پیداری)	۱۳	«نسیم شمال»	زبان حال مردم روزگار اوست با زبانی طنز و فکاهی
جوینی، عطا ملک		«تاریخ جهان گشا»	در شرح ظهور جنگیزخان و احوال و فتوحات او و تاریخ خوارزمشاهیان (نثر مصنوع)

انتقاد کوبنده و طرح دیده‌گاه‌های اجتماعی و اخلاقی	دیوان اشعار: «غزلیات» «قصاید»	۸	سیف فرغانی
اصول و قواعد شعری	«المعجم فی معاییر اشعارالعجم»		شمس قیس رازی
از زیبایی‌ها در فرهنگ روستایی یاد کرده است.	«دیوان اشعار» «حیدربابیه سلام» (به زبان ترکی)		شهریار (سیدمحمدحسین بهجت تبریزی)
عرفان و حکمت در مدح شاهان و منقبت امامان شیعه (ع)	«قندهار نامه» (مثنوی) «محمود و اياز» (مثنوی) «غزلیات» «قصاید»	۱۱	صائب تبریزی
در بیان معجزات پیامبر و دلیری‌های حضرت علی (ع) در مدح فتحعلی‌شاه و آمیخته به اندرز و هجو ذکر وقایع پادشاهی فتحعلی‌شاه و جنگ‌های عباس میرزا با روس تصویری از عصر قاجار را با لحنی انتقادی و حسرت‌آمیز ارائه می‌دهد. (نثر ساده)	دیوان اشعار (قصیده و غزل) «خداوندنامه» (مثنوی) «گلشن صبا» «عبرت‌نامه» «شهنشاهنامه»	۱۳	صبای کاشانی (پرچمدار بازگشت ادبی و شاخص‌ترین شاعر عصر بازگشت)
	«مسالک‌المحسنین» (سفرنامه‌ی خیالی)	۱۳	طالبوف (عبدالرحیم تبریزی)
	دیوان اشعار همراه با ترانه‌ها و تصنیف‌ها	۱۴	عارف قزوینی (شاعر ملی)
طنز عبید در ترسیم اوضاع نابسامان اخلاقی و فرهنگی است.	«اخلاق الاشراف» «نقد» «رساله‌ی لکشا» «رب‌الهی تعریفات» «موسیر سربه»	۸	عبید زاکانی (شاعر طنزپرداز)
مباحث عرفانی در بیان سیر و سلوک عارفانه؛ جامی شرحی بر آن با نام «معانی» نوشته است.	«دیوان اسرار» «عشاق نامه» یا «ده‌نامه» «لمعات» (به نظم و نثر)	۷	فخرالدین عراقی
اجتماعی و سیاسی مقالات انتقادی در جنگ استبداد و بی‌قانونی	«دیوان اشعار» «روزنامه طوفان»		فرخی یزدی
غزل‌های او سوز و حال عارفانه دارد و از سعدی و حافظ پیروی می‌کرد.	«دیوان اشعار»	۱۳	فروغی بسطامی (غزل‌سرای عارف)
	«دیوان اشعار»	۱۳	قائمی، میرزا حبیب (ملقب به حستان‌العجم)
(به شیوه‌ی گلستان سعدی)	«پریشان»	۱۳	قائم مقام فراهانی
نامه‌ها و مکتوبات	«منشآت»	۱۳	کلیم همدانی یا کاشانی (خلاق المعانی ثانی)
اجتماعی و اغلب حماسی و خشن و فاقد تصویرهای شعری (زبانی ساده و روان)	«دیوان اشعار»		لاهوئی، ابوالقاسم (شاعر آواره از وطن)
اصول و قواعد شعری این کتاب (به تقلید از «المعجم» شمس قیس رازی)	«براهین العجم» «ناسخ‌التواریخ»	۱۳	لسان‌الملک سپهر

مجموعه اصفهانی (مجتهد الشعرا)	۱۳	دیوان اشعار: «قصیده» «غزل»	به اسلوب امیر معزی و انوری به اسلوب سعدی
محتشم کاشانی		«ترکیببند» «جلالیه» «قصاید»	در سوگ شهیدان کربلا و امام حسین (ع) زمینه‌ی اصلی آن عشق در مدح
مراغه‌ای، زین‌العابدین	۱۳	«سیاحت‌نامه‌ی ابراهیم بیگ»	رمان تاریخی
مستوفی، عبدالله	۱۳ و ۱۴	«شرح زندگانی من» یا تاریخ اجتماعی و اداری دوره‌ی قاجار	حسب حال یا خاطره نویسی و تاریخ اجتماعی ایران در عصر نویسنده
مستوفی، حمدالله	۸	«نزهةالقلوب» «ظفرنامه» «تاریخ گزیده»	جغرافیا تاریخ عرب و عجم به شعر خلاصه تاریخ جهان
مشتاق اصفهانی (بنیان‌گذار «انجمن مشتاقان» و پیشاهنگ «سبک بازگشت»)	۱۲	«دیوان اشعار»	
مشفق کاظمی		«تهران مخوف» (۱۳۰۱)	رمان
مقدم، حسن		(جعفرخان از فرنگ برگشته) (۱۳۰۱)	نمایشنامه
موریه، جیمز (نویسنده انگلیسی)	۱۳	«حاجی بابای اصفهانی»	به قصد انتقاد از ایرانیان عصر قاجار و برخی از آداب و رسوم آن زمان (میرزا حبیب اصفهانی آن را به فارسی ترجمه کرده است.)
مهرداد اوستا		«نام‌های دیگر»	در قصیده‌گویی شیوه‌ای استوار و مستقل
محمد رضا رحمانی (قصیده‌سرای معاصر)		«تیرا» «شراب‌خنگ» «پارین» «آرش کمان‌نیر» «تصحیح دیوان سلمان سلاجقی» «روش تحقیق در دستور زبان فارسی»	از زمره‌ی موفق‌ترین آثار وی
میرخواند (محققین برهان‌الدین بلخی)		«روضه‌الصفا»	تاریخ ایران و اسلام (نثر پخته و روان)
میرزا جهانگیرخان		«مجله‌ی صوراسرافیل»	از نشریات پراوازه‌ی عصر مشروطه
میرزاده‌ی عشقی		روزنامه‌ی «نامه عشقی» روزنامه‌ی «قرن بیستم» منظومه «جمهوری‌نامه» «سه تابلو مریم» یا «ایده‌آل عشقی»	در ضمیمه با انتقال سلطنت از سلسله‌ی قاجاریه به رضاخان
میرزا نصیر (طبيب، منجم، ریاضیدان و خطاط که ملقب به «فیلسوف اعظم» و «خواجه نصیرتانی» است.)	۱۲	«شفاء الاسقام» «جام گیتی‌نما» منظومه‌ی کوتاه «پیر و جوان»	در طب در حکمت
نراقی، ملا احمد (مجتهد نامی عصر قاجار)	۱۳	«دیوان غزلیات» «مثنوی طاق‌دیس»	وی با تخلص «صفایی» شعر می‌سرود.
نشاط اصفهانی (معتدال‌ذوله)		گنجینه‌ی نشاط: «غزلیات» «قصاید»	رنگ فلسفی

نیمایوشیج	«قصه‌ی رنگ پریده» «ای شب» «افسانه» (۱۳۰۱) «ارزش احساسات» منظومه‌ی «خانواده یک سرباز» «بزم ملاحسن مسئله‌گو» «پرنده‌ی منزوی» «خروس و بوقلمون» «عمو رجب» «میرداماد» «ققنوس» (۱۳۱۶) (شعر تمثیلی که می‌توان آن را سرگشت خود شاعر دانست.)	سند اتهامی بود که شاعر بر ضد جامعه‌ی عصر خود ارائه می‌کرد. (نخستین منظومه‌ی نیمای) مقدمه‌ای برای سرودن شعر «افسانه» نخستین سروده‌ی نیمای در قالب نو مقاله‌هایی درباره‌ی شعر و هنر (در مسیر کمال بخشیدن افسانه) (بهترین شعر او «بزم ملاحسن مسئله‌گو»)
وحشی بافقی (غزل‌سرای مشهور)	«خلعبرین» «ناظر و منظور» «فرهاد و شیرین» (ناتمام)	به شیوه‌ی نظامی به شیوه‌ی نظامی «وصال شیرازی» آن را به اتمام رساند.
وصال شیرازی (شاعر خوش‌نویس)	«دیوان اشعار» «بزم وصال» «فرهاد و شیرین»	به شیوه‌ی بوستان سعدی اتمام مثنوی ناتمام «فرهاد و شیرین» وحشی بافقی
هاتف اصفهانی، سیداحمد (شاعر و ترجیع‌بند و شاخص‌ترین و برترین شاعر دوره‌ی انصراف از سبک هندی)	«دیوان اشعار» «قصیده» «غزل» «ترجیع‌بند»	در منقبت و وصف در غزل پیرو سعدی و حافظ اخلاقی و اجتماعی عشق عارفانه (شاهکار سخنوری او)
هندو شاه نخجوانی	«تجارب السلف»	تاریخ خلفا و وزرای اسلام تا انقراض حکومت عباسی
یغمای جندقی	مجموعه آثار یغما (نظم و نثر)	اساس اجتماعی روزگار خود را با هجو و هزل بیان کرده است.
ادبیات اروپا		
آراگون (شاعر مشهور فرانسوی و از بنیان‌گذاران مکتب سورنالیسم)	منظومه‌ی «مجنون ایسا» «گردآوری شعر مقاومت فرانسه»	آراگون تألیف‌کننده‌ی مجموعه‌ی «مجنون ایسا» بود و این مجموعه به تقلید از جامی نام نهاد.
آندره برتون (از مؤسسان مکتب سورنالیسم)	«میدان‌های مغناطیسی»	نخستین کتاب سورنالیستی
اشپنگلر	«انحطاط غرب»	در آن اعلام کرد که تمدن غربی و ارزش‌های مسلط آن به پایان خود نزدیک می‌شود.
اکو (نویسنده‌ی ایتالیایی و از تحلیل‌گران آثار جویس)	«گل سرخ» (داستان بلند)	کنکاش در بخش‌هایی از قرون وسطا (نقادان این کتاب را در ردیف آثار «ولتر» قرار داده‌اند.)
الیوت (شاعر و منتقد و نمایش‌نامه‌نویس انگلیسی)	منظومه‌ی «سرزمین بی‌حاصل، خراب‌آباد و سرزمین هرز» (به این سه نام در فارسی ترجمه شده است)	در تمدن معاصر همه‌ی معیارهای زیبایی و ذوق و انگیزه اعتدال و ... گم شده است.
پیکاسو، پابلو (بنیانگذار سبک «حجم‌گرایی» یا «کوبیسم» در هنر نقاشی)	«دوشیزگان آوینیون» (نقاشی)	با این نقاشی (دوشیزگان آوینیون) سبک «حجم‌گرایی» یا «کوبیسم» پایه‌گذاری شد.

تزارا (بنیان‌گذار مکتب دادانیسم)	۲۰ م.		
جویس (داستان‌نویس و شاعر بزرگ ایرلندی)	۲۰ م.	«اولیس» «بیداری فینه‌گان‌ها» «تصویر هنرمند در مقام یک مرد جوان» «دوبلینی‌ها»	وی شیوه‌های گوناگون ذهنی همچون تک‌گفتاری و جریان سیتال ذهن را در رمان‌های «اولیس» و «بیداری فینه‌گان‌ها» به منتها درجه‌ی کمال رساند.
دالی، سالوادور (نقاش بزرگ سبک سورئالیسم یا وهم‌گرایی)	۲۰ م.	«زرافه‌ی شعله‌ور» (نقاشی)	یکی از بهترین آثار نقاشی است که چهارچوب مکتب وهم‌گرایی (سورئالیسم) را به نمایش می‌گذارد.
ژان پل سارتر (از فیلسوفان معاصر جهان)	۲۰ م.	«تهوع» (اولین رمان سارتر)	در قالب یادداشت‌ها و خاطرات شخصی است به نام روکنتن بدبین به تمامی رشته‌های فرهنگ بورژوازی اما تفاوت وی با شوپنهاور و کی‌یرکگارد در این است که خروج بشر را از این مهلکه ممکن می‌داند.
ساموئل بکت (از جمله نمایش‌نامه‌نویسان پست مدرن)	۲۰ م.	«در انتظار گودو»	داستانی تراژدی-کمدی که به بیان منتهای درماندگی انسان می‌پردازد. (مهم‌ترین اثر «پست مدرن» بکت که شهرت او را عالم‌گیر کرد.)
شوپنهاور (فیلسوف آلمانی)	۱۸ و ۱۹ م.		وی به جهان بدبین است و جهان را سراسر رنج می‌بیند و به بهبود وضع آدمی اعتقادی ندارد.
فاکتر (بزرگ‌ترین رمان‌نویس امریکایی بین دو جنگ جهانی و برنده جایزه نوبل)	۲۰ م.	«خشم و هیاهو»	رمانی به روش سیتال ذهن (برخی آن را کتاب بزرگ قرن دانسته‌اند.)
فدریکودئ اوئیس (نویسنده اسپانیایی)	۲۰ م.	«گز»	
کافکا (داستان‌نویس)	۲۰ م.	«مسخ» «محاکمه» «قصر» «امریکا»	از خود بیگانگی انسان
کامو، آلبر	۲۰ م.	«بیگانه» «طاعون» «کالیگولا» (نمایش‌نامه) «سوء تفاهم» (نمایش‌نامه) «حکومت نظامی» «افسانه‌ی سیزیف» «مقالاتی درباره فلسفه‌ی بوچی»	عالمی علیه جامعه فاسد (وی ۱۹۵۷ برنده‌ی جایزه نوبل شد.)
کی‌یرکگارد (فیلسوف دانمارکی که وی را می‌توان سر سلسله‌ی اگزیستانسیالیست‌های مسیحی نامید.)	۱۹ م.	«دلهره‌ی ابراهیم»	وی مانند شوپنهاور و ژان پل سارتر بدبین به جهان و زندگی است.
لورکا، فدیکو گارسیا (بزرگ‌ترین شاعر سورئالیسم اسپانیا و یکی از چهره‌های انقلابی در حوزه‌ی هنر و اندیشه)	۲۰ م.	«شاعر در نیویورک» (لورکا با این کتاب به سورئالیسم روی آورد.)	اساس شعر وی ترانه‌های عامیانه است در قالبی شاعرانه و خلاق. وی شاعر، موسیقی‌دان، نقاش، نمایش‌نامه‌نویس و سخنرانی چیره‌دست بود. معاصرانش وی را آخرین «شاعر حماسه سرای اسپانیا» دانسته‌اند.

وی در جستجوی یک بیان هنری کاملاً نوین به پا خاسته بود.		۲۰ م.	مارتینی (بنیانگذار مکتب «فوتوریسم» یا «آینده‌گرایی»
در روسیه نوگرایان دور این شاعر که به آینده‌گرایان (فوتوریست‌ها) پیوسته بود گرد آمدند.			مایاکوفسکی (شاعر بزرگ روس)
ریشه‌های مکتب هیجان‌گرایی (اکسپرسیونیسم) در آثار وی یافت می‌شود. در واقع این مکتب با الهام از هنر خاص «وان گوگ» شکل گرفت.	«شخم زدن» (نقاشی)	۱۹ م.	وان گوگ، وِتسان (نقاش بلند آوازه هلند)
(بیش‌تر آثار او حدیث نفس آدمی است و رنگ و بویی عرفانی دارد.)	«دیمیان» «گرگ بیابان» «گرتروود» «نرگس و زرین دهن» «سینارتا» «بازی با مهره‌های شیشهای»	۲۰ م.	هرمان هسه (نویسنده‌ی آلمانی و آشنا با فلسفه و عرفان شرق و برنده‌ی جایزه نوبل ادبیات در سال ۱۹۴۶)
داشتن سرنوشت مشترک با دیگر انسان‌ها انسان برای شکست آفریده نشده است.	«وداع با اسلحه» «خورشید هم‌چنان می‌درخشد» «من غمناک‌ترم از آن‌ها که به صدا در می‌آیند» «پیرمرد و دریا» «برای کلبه‌های کلیمانجارو»	۲۰ م.	همینگوی، ارنست (از چهره‌های درخشان رمان- نویسی آمریکایی)
ادبیات عرب			
با این مجله شعر رمانتیک عربی قوام یافت. به نظم بحر اشاره می‌کند.	انتشار مجله «الاول» (۱۹۳۲ م) «مجله بحر»	۲۰ م.	احمدزکی ابوشادی
درباره‌ی فلسطینیان آواره درباره‌ی شکست دولت‌های عربی	«آوارگان عرب» «سوگواری بر آفتاب»	۲۰ م.	البیاتی (شاعر عراقی و از پیشگامان شعرای معاصر عرب)
مشهورترین اثر او زبان انگلیسی	«العواصف» «الارواح المتمرده» «الاجنحه المتکسره» «النبی» «المواكب» (شعر) «اشک و لیختند» (شعر)	۲۰ م.	جبران خلیل جبران (نویسنده و شاعر معروف عرب)
در خلال ۲۱ قصه تاریخی کوشید تا تاریخ اسلام و مسائل آن را به شیوه‌ای داستانی به مخاطبان خویش الفا کند. قصه‌های تاریخی قصه‌های تاریخی قصه‌های تاریخی قصه‌های تاریخی قصه‌های تاریخی قصه‌های تاریخی قصه‌های تاریخی	«احمدین طولون» «حجاج بن یوسف» «ابومسلم خراسانی» «دوشیزه‌ی قریش» «فاجعه‌ی رمضان» «عروس فرغانه» «صلاح‌الدین ایوبی» «زیبای کربلا» «جعفر برمکی»		جرجی زیدان

شکنجه‌ها و اعمال وحشیانه‌ی صهیونیست‌ها نسبت به دانش‌آموزان و زنان بی‌دفاع	«جدی و شی گم شده»		جمال بنوره
گنجینه‌ای تاریخی در ادب اسلامی	«دیوان اشعار»		حسان بن ثابت انصاری (معروف به شاعر النبی)
پندآموز و سرشار از حوادث پندآموز و سرشار از حوادث	«ملکه‌ی زنبوبیا» (قصه) «سرگشتگی در بلاد شام» (قصه)		سلیم بستانی
نخستین واکنش فلسطینیان در برابر فشارهای اسرائیل بر نوار غربی فلسطین در این مجموعه‌ی داستان دیده می‌شود.	«قهوه‌خانه‌ی باشوره»		خلیل سواحری
حوادث و فجایع بیروت پس از ۱۹۷۵	«بیروت ۷۵» «کلبوس‌های بیروت» «در بند کردن رنگین‌کمان» «غم‌نامه‌ای برای یاسمن‌ها»		غادةالسمان (رمان‌نویس و شاعر معاصر سوریه)
	کتابی درباره‌ی آثار غادةالسمان		غالی شکری (نویسنده نقد و متفکر معاصر عرب)
آوارگان فلسطین (نخستین شعری که با این مضمون سروده شده است).	«اللاجئة زن آواره»		کامل سلیمان (شاعر لبنانی)
وی نخستین قدم‌های داستان‌نویسی به سبک نوین عراقی را برداشته است.	«جلال خالد»	۲۰ م.	محمود احمدالسید (داستان‌نویس عراقی)
آثار ترجمه شده‌ی وی اندیشه‌های سیاسی، اجتماعی و ادبی او	العبیرات النصرات (ه‌نالات) «شورش‌ها» (ش.) «خاکسترها» (شعر) «قضایای شعر معاصر»	۲۰ م.	منفلوطی
خانم «نازک الملائکه» راهی را در شعر معاصر عرب گشود که «نیما» در شعر فارسی گشاینده‌ی آن بود. مجموعه‌ی مقالات انتقادی او		۲۰ م.	نازک الملائکه (شاعر عراقی و نخستین کسی که شعر نو را تجربه کرد).
میدانی برای حمله به صهیونیست‌ها	«روزنامه‌ی کرمل»	۲۰ م.	نجیب نصار (از مخالفان عمده‌ی صهیونیست‌ها)
کتابی از موضوعات مهم که وی به آن می‌پردازد «مرگ» است. نخستین داستانش	«شب تابستان» «حادثه‌ی شرف» «پایان دنیا» «سرباز سیاه» «خانه‌ای از گوشت» «رودخانه و سرود غریبان»	۲۰ م.	یوسف ادریس (قصه‌نویس و طنزپرداز عرب که برخی او را هم سنگ «چخوف» و «موباسان» دانسته‌اند).